

Израда мултимедијалног документа „Пролазим улицом твојом“

УДК 004.55:378.147]:02(497.11)

САЖЕТАК: У овом раду ћемо представити мултимедијални документ под називом „Пролазим улицом твојом“. У изради овог документа су учествовали студенти завршне године основних академских студија на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду током школске 2016/2017. године у оквиру предмета Мултимедијални документ. У раду се укратко описује како су се београдске улице развијале и како су добијале називе. Посебно је описан поступак прикупљања, обраде и објављивања садржаја на веб страници а дат је детаљан приказ саме веб странице.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: мултимедијални документ, информатика, библиотекарство, имена улица, знаменитежене, Београд

РАД ПРИМЉЕН: 10. април 2018

РАД ПРИХВАЋЕН: 21. мај 2018

Сања Сланкаменац
sanja.slankamenac27@gmail.com

Филип Станковић
filipcoca@gmail.com

Слађана Суботић
sladjana.subotic1209@gmail.com

Растислав Марковић
rastislav737@gmail.com

*Универзитет у Београду,
Филолошки факултет*

1. Увод

Београд се налази на надморској висини од 116.75 метара, на северној географској ширини од 44°49'14" и источној географској дужини од 20°27'44". Има седамнаест општина и преко 4000 улица. Што се дужине београдских улица тиче, данас је најдужа улица Булевар краља Александра (8.230м), а најкраћа Ускочко сокаче код Калемегдана (36 м). Први званичан податак о именима београдских улица („сокака“) од стране датиран је 19. фебруара 1847. године (Павловић, 1998, 9) и односи се на 30 сокака ужег градског језгра, тзв. вароши у шанцу којима је Илија М. Гарашанин, попечитељ унутрашњих дела, одлуком београдске општине одобрио називе по предлогу Управитељства вароши Београда.

Улице су назване у складу са својим положајем или по установама које су се у њој налазиле или по знаменитим личностима, али се дати називи нису задуго одомаћили.

Тек 1864. године, по налогу кнеза Михаила (Стојановић и др., 2004, 5), први пут су дата имена улицама у целој вароши. Званични називи улица су, од 1872. године када су у Београду успостављени, па све до данас, често мењани. Са променом власти, као и историјских и друштвених прилика, мењани су и називи улица. Године 1850. Београд је имао 15 485 становника, а 2002. године 1.576.124, а број улица са 30 1847. године, попео се на 4000 (Стојановић и др., 2004, 6). У књизи „Знамените личности на улицама Београда“ (1998) Душан Павловић истиче да назив улице треба да садржи потпуно име и презиме, као и надимак, псеудоним или име од миља, титулу или звање. Од издавања те књиге до данас прошло је двадесет година, а још увек није одгонетнуто ко су неке од жена које имају своју улицу у престоници, попут Цоце.¹ Са друге стране, током овог пројекта дошли смо до многих нових података, који би могли да буду значајни за будуће истраживаче. Такође смо уочили неке неправилности које прате давање назива.

2. Жене у сенци мушкараца

С обзиром да је тема нашег документа била у вези са београдским улицама које носе имена по знаменитим женама, у овом одељку даћемо кратак преглед бројчаног односа назива улица које су имена добиле по знаменитим женама односно мушкарцима као и преглед промена у њиховим називима. Од давнина, жене су биле подређиване мушкарцима. Вековима су запостављане и занемариване не само у Србији, већ и у целој Европи. Правни положај жена у Србији био није био уређен грађанским закоником. Тачке законика које су се односиле на жене нису се мењале читавих сто година: од усвајања 1844. године до 1945. када их је изменила нова социјалистичка власт. Закон из 1884. године сврставао је жене у исту групу са малолетним лицима. То је значило да жене нису могле бити сведоци за утврђивање тестаментa, нису могле да приме поклон без одобрења мужа, нити су без његове сагласности могле да се школују или запосле. Сва остала права била су у складу са овим основним положајем жене као малолетног створења.

¹ Улица Цоцина налази се на општини Звездара

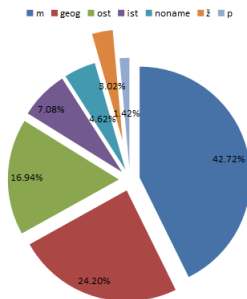
Жене које су добиле сагласност имале су могућност да стичу знање. Велика школа је већ 1871. године почела да школује женску децу, а 1882. године установљене су и државне стипендије за школовање девојака на европским универзитетима. Нажалост, после школовања најчешће нису биле у прилици да нађу посао достојан њиховог образовања. Према однашњем радном праву, место чиновника или министарски указ могли су да добију само они који су служили војску. Тако су жене аутоматски биле искључене, те нису могле да буду постављене на места државних чиновника — лекара, професора, наставника у вишим разредима, инжењера и архитеката. Због тога је мало жена било на утицајним положајима.

Интересантна је и чињеница да је 1900. године у Србији било више мушкараца него жена: на 1000 мушкараца било је 752 жене (Стојановић, 2013, 269). Према подацима Завода за статистику Републике Србије, жене чине 51,3% укупног броја становништва (Жене и мушкарци у Републици Србији, 2017, 10), те се још једном поставља питање: зашто су жене и даље у сенци мушкараца?

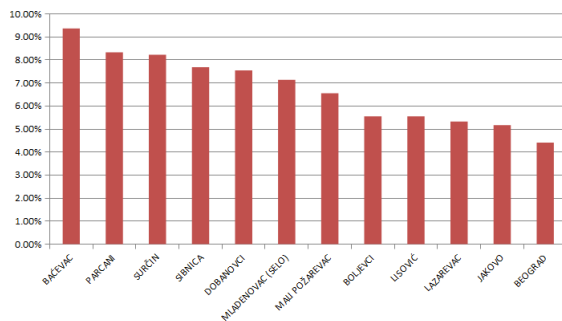
На слици 1 је графиконом приказан однос улица према називима. Плавом бојом и словом *m* су означене улице које носе имена знаменитих мушкараца (42.72%), као на пример улица Пабла Пикаса. Скоро четвртина београдских улица (24.2%) носи назив по неком географском појму, попут Зрењанинског пута или Нишке улице, а 7.08% по историјском догађају као што је улица Београдског батаљона. Само 3.02% носи назив према знаменитим женама (нпр. улице Десанке Максимовић), док је 4.62% неименованих као што је улица Кванташка пијаца или Тржни центар пијаца Блок 44. Категорија *остало* носи 16.94% и у ову категорију спадају улице као што су Сајцијска улица, Бунарска или Златановићев сокак, док категорија породица (*n*) има 1.42% (на пример улица Породице Гајић у насељу Сремчица).

Гледајући проценат улица које носе имена по знаменитим женама, видимо да су и у том погледу жене у сенци мушкараца. Највише улица са називима знаменитих жена има у Баћевцу: од 32 улице има 3 што чини 9,38%. Према графикону на слици број 2 у ужем делу Београда који је на 12. месту, од 3.489 улица само 154 носи име по некој женској особи што чини 4,41%.

Графикон на слици број 3 показује како су се мењали називи улица које су раније носиле имена по женским личностима и какве су нове називе те улице добијале кроз историју. Први стуб показује промену имена из женског у тзв. неименовану улицу, други промену женског

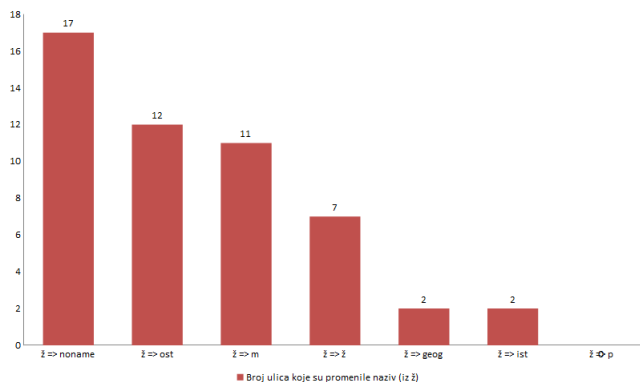
Слика 1. Расподела улица по типу

Слика 2. Расподела улица по општинама

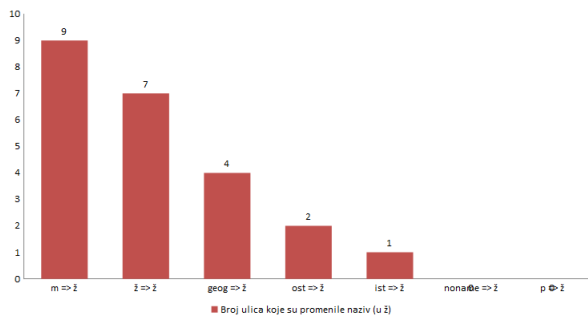
имена у неко које спада у категорију “остали”. Само за степен ниже од другог стуба је трећи стуб који показује промену женског имена у мушко, док четврти показује промену женских имена у друга женска. Неке улице су преименоване у имена изведена из географских појмова (пети стуб) или историјских догађаја (шести стуб). Зачуђујуће је да је највише улица које су носиле имена по знаменитим женама заправо изгубило свој назив и било сврстано у категорију неименованих.

Анализирали смо преименовање улица и на графикон на слици 4 приказали које улице су преименовањем добиле име по знаменитој женској особи. Од тих улица, 9 је претходно било названо по знаменитом

Слика 3. Улице које су промениле назив из женског у друго име

мушкарцу, 7 је већ и раније носило назив по знаменитој жени, 4 по географском појму, а 2 су припадале категорији „остало“.

Слика 4. Улице које су промениле назив из другог у женско име

3. Прикупљање, обрада и обликовање садржаја

На самом почетку израде овог мултимедијалног документа, добили смо списак свих улица у Београду. Користећи сајт OpenStreetMap² дошли смо до назива улица по општинама у Београду. Наш први задатак био је да разврстамо улице по следећим категоријама: улице које носе мушка имена, улице које носе женска имена, улице са географским, улице са историјским називима, улице назване по породицама, улице које немају имена и остало. Сваки студент је добио задатак да обради 300 улица. Пошто је ово било обављено, било је лакше издвојити улице које су добиле назив по знаменитим женама. Преко анкете коју су припремили наставници изјашњавали смо се колико су нам та имена позната. Одмах затим смо жене према којима су улице добијале имена класификовали према њиховим заслугама:

1. фиктиван лик [„фиктивна“] (нпр. Мајка Југовића)
2. стваран
 - а. височанства (краљице, царице, кнегиње и сл.) [„височанство“] (нпр. Царица Милица, Кнегиња Зорка)
 - б. заслужне професионалним радом
 - I. уметнице
 - А ликовне [„ликовна_уметница“] (нпр. Милена Павловић Барили)
 - Б музичке [„музичка_уметница“] (нпр. Даница Обренић)
 - В књижевнице [„књижевна_уметница“] (нпр. Десанка Максимовић)
 - Г остало [„друге_уметности“] (нпр. Љубица Марић)
 - II. просветне раднице [„просветна_радница“] (нпр. Загорка Драговић)
 - III. лекарке [„лекарка“] (нпр. Изабела Хатон)
 - IV. научнице [„научница“] (нпр. Милева Марић Ајнштајн)
 - в. друго [„друге_професије“] (нпр. Снежана Хрепевник)
 - г. у борби (народни хероји) [„народни_херој“] (нпр. Драгица Кончар)
3. непознато [„непознато“] (нпр. Цоца)

² www.openstreetmap.org OpenStreetMap је платформа која корисницима даје могућност да преграже мапе градова широм света. Поред назива улица, корисници могу да пронађу и индексирани знаменитости, институције итд.

Сваки студент је добио по 8 улица на даљу обраду. Први задатак је био да се пронађу основни подаци о свакој од тих жена, како бисмо путем презентација упознали остале колеге са женама по којима су улице добијале имена. Овде смо се суочили са недоумицом око идентитета појединих жена, и са оскудним информацијама за многе од њих. Припремили чланке о свакој жени, које смо постављали на Гугл диск, на који смо и иначе постављали сав материјал, како би свима био доступан. Исто тако, задатак нам је био да нађемо фотографије тих жена и да фотографишемо улице.

Првобитна идеја да се сви чланци поставе на страницама Википедије није била ефикасна. Њени модератори су брисали сваки наш унос и измену, иако бисмо сваки пут испоштовали правилник о постављању материјала. Како бисмо били сигурни да ће наш рад бити сачуван, одлучили смо се да поставимо све чланке на блог www.prolazimulicomtvojom.tumblr.com/pocetna/. С обзиром да смо током студија учили најмање 2 страна језика, свако је могао да изабере језик којим најбоље влада и преведе своје чланке на тај језик. Они су такође постављени на Tumblr. Одлучили смо такође да цео овај пројекат повежемо са друштвеним мрежама, тј. са Фејсбуком, Твитером и Инстаграмом путем којих смо и рекламирали овај пројекат, да би га што већи број људи видео. Коришћење Tumblra и друштвених мрежа у нашем случају је заменило базу података, коју је већина претходних пројеката предмета Мултимедијални документи имала. Идеја је била да се информације о улицама које носе имена по знаменитим женама прикажу и картографски. Професорка Крстев је као гостујућег предавача позвала проф. др. Ранку Станковић са Рударско-геолошког факултета, стручњака за геолошке информационе системе. Она нас је упутила како да овај пројекат обогатимо повезујући све прикупљене информације са картом Београда.

По завршетку обраде података које смо прикупили о свакој од жена, сваки студент је добио додатно задужење. Провером свих имена и даљом истрагом личности за које још увек нисмо имали утврђен идентитет бавила се Марија Даковић. Више информација о народним хероинама у Бањичком логору добиле су Слађана Суботић, Драгана Ђорђевић и Милица Бановић. Анастасја Мандић, Анна Ширка и Јелена Деветак су допуниле податке и слике о улицама додељеним студентима који су отказали рад, док су библиографију књига и чланака о значајним женама и о улицама у Београду урадиле Јована Радивојевић и Валентина Жимбрек. Лектуру чланака на српском

језику радили су Драгана Полић, Бојан Михаиловић, Милица Секулић, Душан Филиповић и Растислав Марковић. Координатор за Википедију био је Петар Милутиновић. Повезивањем са картом Београда бавили су се Сања Сланкаменац и Константин Становић, а повезивањем са друштвеним мрежама Ирена Радошевић, Александар Здравковић и Горан Рајковић. Концепцију сајта осмислили су Михаило Ђурашевић и Милица Миловић, а сам дизајн је израдио Филип Становић.

4. Израда сајта и налога на друштвеним мрежама

Естетика сајта заснована је на минималистичком и ретро дизајну. Кроз илустрације доминира град чији су становници првенствено жене, чиме су метафорички приказани тема и идеја пројекта. Одлучили смо се за једноставан дизајн како би корисници имали лаку и ефикасну навигацију без обзира на платформу коју користе за прегледање. Стога је сајт погодан за све рачунаре, као и мобилне уређаје.

Главна страница има улогу “приступа” који потом преусмерава на Tumblr блог на ком су сви примарни подаци. Друштвена мрежа Tumblr изабрана је ради веће прегледности и естетске прилагодљивости. На том блогу је такође врло лако разврставати и означавати чланке. Захваљујући овој методи, више студената је учествовало у постављању чланака и имали су једнак удео у изради сајта.

На “почетној” страни се виде наслов и кратак опис пројекта, као и поље за навигацију ка осталим картицама. У заглављу се налази музичка листа са нумерама у којим се улица појављује као тема или главни мотив. Главна музичка тема, којом се страница и отвара, је песма “Звиждук у осам” коју изводи Ђорђе Марјановић. Картица “Личности” преусмерава корисника на две класификације — према азбучном реду и према заслугама. У картици “Мапа” приказује се интерактивна карта која дозвољава алтернативно претраживање личности. Кликом на одређену улицу отварају се чланци о особи по којој је улица добила име. Графикони са статистичким подацима налазе се под картицом “Статистика” и испод сваког графикана је дат опис. Сами графикони могу да се повећају кликом на њихову слику. Картица “О пројекту” садржи опис пројекта, као и списак студената који су учествовали у њему.

Под картицом “Корисни линкови” налазе се линкови који кориснике преусмеравају ка документарном филму на Јутјубу под називом „Жене Југославије у Народноослободилачкој борби”, као и налозима

на различitim друштвеним мрежама — Фејсбук, Твитер и Инстаграм. Преко друштвених мрежа, које представљају интерактивну страну пројекта, јавност може лакше да се информише о пројекту, као и о информацијама које он нуди. На крају пројекта постављене су фотографије и текстови, као и линкови ка потпунијим чланцима на Tumblr блогу, а исто тако омогућено је посетиоцима и пратиоцима да објављују податке које су они сакупили.

5. Захвалност

Велику захвалност за израду овог пројекта дугујемо професорки др Цветани Крстев, која је носилац и идејни творац овог пројекта, као и асистенткињи Бранислави Шандрих, без чије подршке не бисмо успели у потпуности. Велику помоћ пружили су нам и запослени у Архиву Београда као и у Музеју града Београда.

Литература

- Жене и мушкарци у Републици*, Републички завод за статистику, 2017
Павловић, Душан, “Знамените личности на улицама Београда”, Народна књига, 1998
Стојановић, Дубравка, *Иза завесе: огледи из друштвене историје Србије 1890-1914*, Удружење за друштвену историју, 2013
Стојановић, Никола, Стака Јанковић, Светлана Неђић, Радмила Цветковић, Јасмина Рацковић и др., *Улице и тргови Београда 1: А–М*, Библиотека града Београда, 2004